

Títol: El Turisme: Una oportunitat de desenvolupament per al món rural
Autor: Núria Alamon Beas
Entitat: Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya (CEDRICAT)
Àmbit en què es considera adient incloure el resum: 1. El repte del diàleg món urbà/món rural

Els canvis estructurals experimentats pel món rural català en els últims anys, tant als territoris de muntanya com a les planes d'interior, evidencien les conseqüències d'una crisi del sistema econòmic tradicional fonamentat, sobretot, en l'agricultura i la ramaderia. Els processos de despoblament i, alhora, d'envelliment de les poblacions rurals, sobretot, dels municipis més petits, han agreujat aquesta problemàtica i d'aquí ha sorgit la necessitat de cercar noves fonts d'ingressos que activin l'economia local.

Precisament, és en aquest context en el qual apareix l'oportunitat que ofereix el turisme com a element clau en **les polítiques de desenvolupament local** per la seva capacitat de reactivar l'economia local aprofitant els recursos endògens de la zona i, al mateix temps, també de contribuir a dinamitzar la pròpia societat local.

Tanmateix, aquesta oportunitat que planteja el turisme en el món rural cal enfocar-la vers **una planificació mesurada i sostenible**. Cal tenir present que, sovint, es tracta de territoris que posseeixen un ric patrimoni històric i cultural, entorns naturals que han estat poc transformats per ésser poc coneguts i per la pràctica d'activitats tradicionals que han mantingut un estable equilibri humanitat-natura. Per aquest motiu, cal **planificar el desenvolupament de l'activitat turística** per evitar massificacions i per tal d'aconseguir que, realment, sigui la població local la principal beneficiada de l'arribada de turistes. El turisme dins l'àmbit rural cal concebre'l com una font d'ingressos que permet preservar i conservar els recursos locals i alhora contribueix a crear ocupació i a millorar la qualitat de vida dels habitants del territori.

Per tant, cal entendre el turisme com una **activitat complementària i diversificadora de l'economia local** però no l'única ja que sinó es podria caure en el perill del monocultiu turístic. Malauradament, hi ha territoris on s'està obviat aquest perill i s'està avançant vers una delicada dependència, gairebé exclusiva, dels ingressos turístics amb la conseqüent inestabilitat que aquest plantejament pot comportar. Cal, per tant, cercar un equilibri respectuós amb l'entorn i amb els recursos disponibles per tal de no hipotecar el futur del territori aplicant un model de desenvolupament excessivament agressiu amb el medi. Ens referim, per exemple, a l'increment de la construcció de pistes d'esquí, als grans complexos hotelers, etc., en definitiva, a la massificació poc controlada hereva de les destinacions tradicionals de "sol i platja" que pot degradar el territori rural, alterar la vida quotidiana de la població local i, al final, afectar negativament a la qualitat de les visites turístiques.

Per tal de contrarestar aquests efectes negatius que pot generar el turisme si es desenvolupa de forma descontrolada, resulta molt important realitzar una **planificació de l'activitat turística**, la responsabilitat de la qual recau, en bona part, sobre les administracions públiques. En especial, hauria d'ésser l'administració local qui vetllés pels interessos de la seva població i de la seva economia dins d'uns paràmetres de sostenibilitat; malauradament, sovint, la capacitat d'actuació d'aquestes administracions es veu limitada per la manca de recursos econòmics i la manca de suport per part d'administracions superiors a l'hora d'aplicar restriccions a l'accés indiscriminat al medi, a l'especulació immobiliària, a l'edificació en espais de valor ecològic o històric i a un llarg etcètera.

La planificació turística d'un territori implica la realització d'un procés d'anàlisi i de diagnosi de tots els elements integrants de l'activitat turística. Abans de res, cal inventariar els recursos tant culturals com naturals de què disposi el territori per tal d'avaluar, posteriorment, la seva potencialitat turística i la seva viabilitat per convertir-se en productes turístics. Cal no oblidar que disposar de recursos d'alt valor històric o natural no és sinònim de posseir productes ja que els recursos cal dotar-los de valor turístic. Per tant, els recursos han de trobar-se en bon estat de conservació, han de tenir un accés adequat a les característiques del recurs, han d'estar degudament senyalitzats i, a poder ser, hi ha d'haver la possibilitat de disposar d'un guia que orienti als turistes durant la visita. Aquests serien els elements principals, malgrat per millorar la confortabilitat de la visita se'n podrien afegir d'altres com l'oferta propera d'establiments turístics, disposar de transport públic o aparcaments, etc.

En definitiva, la planificació turística aportarà les bases per a **dissenyar l'estratègia turística del territori** que marcarà les pautes del procés de desenvolupament d'aquest sector per tal de rendibilitzar els recursos propis i distintius sense degradar-los, sinó ben al contrari, revaloritzant-los socialment i econòmicament. Aquesta estratègia, però, cal que sigui consensuada amb la població local, tant amb els agents turístics (empresaris/es, gestors culturals o gestors d'espais naturals, etc.) com amb la resta d'habitants, ja que la seva col·laboració i predisposició és de gran importància per l'èxit d'una destinació turística, especialment, en el context rural. Un dels factors de major rellevància comuns a les diferents tipologies de turisme realitzables en un entorn rural és el caliu de les persones que viuen en aquest indret. Tant important és pels establiments de turisme rural com per al turisme cultural o fins i tot, per l'ecoturisme.

En aquest sentit, cal fer un parada d'atenció a la perspectiva actual en la que ens trobem en relació a l'oferta d'establiments de turisme rural i d'agroturisme a nivell de Catalunya. Per mitjà d'alguns estudis realitzats des del CENTRE DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT DE CATALUNYA, bàsicament, centrats en comarques de la Plana de Lleida, s'han pogut constatar una sèrie d'aspectes:

1. **Un creixement molt ràpid del turisme rural**, en aquests últims anys, ens està duent a una situació amb una oferta molt àmplia, un sector molt jove i amb poca experiència professional. Comença a existir cert perill de saturació en territoris amb una alta concentració d'oferta.
2. Els programes europeus de desenvolupament rural, com el **PRODER** i el **LEADER** han estat decisius per estimular aquest increment, especialment, a les Terres de Lleida.
3. Destaca **el paper de la dona** com a promotora i/o gestora de molts allotjaments de turisme rural. Sovint, mentre el marit s'ocupa d'activitats agrícoles o ramaderes o, fins i tot, d'altres sectors, la dona adquireix el rol d'empresària, malgrat no sempre en sigui del tot conscient.

Aquests estudis també s'han focalitzat en l'anàlisi de les característiques del teixit empresarial del turisme rural a diferents territoris de les Terres de Lleida. A tall de resultats es remarquen algunes de les **principals necessitats que planteja el sector**:

- **Formació qualificada** per millorar la gestió i poder oferir un servei de qualitat; la professionalització és clau per assegurar el futur dels negocis de turisme rural.
- **L'organització associativa i la cooperació amb les administracions públiques**, especialment, locals (Ajuntaments i Consells Comarcals). La col·laboració entre el sector públic i el sector privat és imprescindible per endegar un procés de desenvolupament

turístic d'un territori, de forma planificada, per a benefici dels empresaris/es del sector, així com per la població local en general.

➤ **Disposar de xarxes de comunicació viàries i telefòniques en bones condicions;** Internet esdevé, avui en dia, imprescindible per a la comercialització.

➤ **Comptar amb una oferta de productes turístics,** ben articulada, com a complement dels serveis que s'ofereixen des dels establiments de turisme rural; com ara rutes temàtiques, rutes a peu i amb BTT, museus i recursos patrimonials visitables, agrobotigues, entre d'altres. Els atractius turístics del territori han d'estar senyalitzats, en bon estat de conservació, accessibles i amb informació interpretativa.

Malauradament, fins fa poc, bona part dels territoris rurals catalans no havien dut a terme aquest esforç de planificació ni disposaven d'una estratègia definida sinó que havien aprofitat la moda del turisme rural per concedir llicències a la creació de nous establiments turístics sense excessiva previsió de futur. A hores d'ara, comença a haver-hi cert perill de saturació d'oferta de cases de turisme rural en alguns territoris catalans i, per aquest motiu, cal estar alerta i establir els mecanismes adients per tal d'encaminar el sector de la millor manera possible.

Bibliografia consultada:

- ◆ *El patrimonio natural y cutlural como factor de desarrollo del turismo sostenible en los destinos turísticos no tradicionales.* Comisión Europea. Brusel·les. 2002
- ◆ *Turismo y planificación del territorio en la España de fin de siglo.* Grup d'Estudis Turístics. Unitat de Geografia. Universitat Rovira i Virgili. Tarragona. 1998
- ◆ Gemma Cànoves i altres. *El turisme rural a Catalunya: una aposta mediambiental i de qualitat.* Grup de Recerca en Turisme rural. UAB. Barcelona.2004
- ◆ Institut d'Estadística de Catalunya

Estudis esmentats:

- ◆ Estudi: *Projecte d'assistència turística a la Vall del Llobregós (La Segarra).* Encàrrec del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida. Entitat realitzadora: CEDRICAT. 2005.
- ◆ Estudi: *Pla de desenvolupament turístic de la comarca de Les Garrigues.* Consell Comarcal de Les Garrigues. Entitat realitzadora: CEDRICAT. 2004